

Päämajan kesäsymposium 30. kesäkuuta 2009
Konsertti- ja kongressitalo Mikaeli

Puolustusvoimain komentajan, amiraali Juhani Kaskealan Mannerheim-luento

ASEVELVOLLISUUS ON SUOMEN PUOLUSTUKSEN LUJA PERUSTA

Arvoisa puheenjohtaja, hyvät naiset ja herrat!

Mikkelin kaupunki pitää hienolla tavalla arvossa päämajakaupungin perinteitään. Päämajan kesäsymposium kokoaa yhteen Suomen turvallisuudesta ja tulevaisuudesta kiinnostuneita kansalaisia. Tapahtuma on kunnianosoitus kaikkien aikojen suurimmalle suomalaiselle, Suomen marsalkka Mannerheimille. Olen kiitollinen, että minulle on suotu kunnia pitää tässä tilaisuudessa Mannerheim-luento. Puheenvuoroni on todennäköisesti viimeinen julkinen puheeni ennen reserviin siirtymistäni. Tulen jättämään taakseni 44 vuotta palvelusta Suomen puolustusvoimissa, joista runsaat kahdeksan vuotta puolustusvoimain komentajana.

Puhetta valmistellessani selailin jälleen kerran Mannerheimin muistelmia löytääkseni sopivaa mainintaa puolustusvalmiuden rauhanaikaisesta merkityksestä. Mannerheimin arvio viime sotia edeltäneestä tilanteesta oli peräti lohduton:

”Puolustusvalmiuden – tehokkaan puolustusvalmiuden – elintärkeätä merkitystä nuoren valtakunnan tulevaisuudelle ei valitettavasti havahduttu tajuamaan, huolimatta kerta kerran perästä saaduista varoituksista, ennen kuin sodan ukkonen herätti nukkuajat. Osoittautui kohtalokkaaksi, että emme jaksaneet nostaa maanpuolustuksen asiaa puolueintressien yläpuolelle. Itsenäisen ulkopoliittikan ehdoton edellytys on vahvojen puolustusvoimien olemassaolo, mutta juuri tämä tuki meidän valtiomme johdolta puuttui.”

Mannerheimia ei voi todellakaan syyttää jälkiviisaudesta. Puolustusneuvoston puheenjohtajana 1930-luvulla hän oli tehnyt kaikkensa valtakunnan puolustusvalmiuden kohentamiseksi. Puolustusvoimien suorituskyky vahvistui kuitenkin merkittävästi vasta sodan aikana raskaista tappioista huolimatta. Sodan karaisema armeija onnistui torjumaan Neuvostoliiton suurhyökkäyksen. Itsenäisyys säilyi, mutta valtion johdon ulko- ja turvallisuuspoliittinen toimintavapaus jäi kylmän sodan oloissa edelleen hyvin rajoitetuksi.

Hyvät kuulijat!

Viidentoista vuoden kokemus puolustusvoimien ylimmistä johtotehtävistä antaa minulle perusteet väittää, että Suomen ulkoinen turvallisuus on tänä päivänä vahvempi kuin koskaan aiemmin. Suomen puolustuskyky suhteessa lähialueeseen on merkittävästi vahvistunut viimeisten parin vuosikymmenen aikana. Siihen ovat myötävaikuttaneet paitsi Suomen turvallisuusympäristössä tapahtuneet suuret muutokset, myös poliittisen johdon ja kansalaisten vastuullinen ja suojea suhtautuminen puolustuksen kehittämiseen. Puolustusvoimia on voitu kehittää laajan kansallisen yhteisymmärryksen turvin koko ajan parempaan suuntaan.

Turvallisuuspolitiikassaan Suomi on nykyisin turvallisuuden tuottaja - ei sen kuluttaja. Suhteellisen vahva puolustuksemme ei muodosta uhkaa kenellekään, vaan on pikemminkin Pohjois-Euroopan turvallisuustilannetta vakauttava voima. Päämääränämme on yhä ylläpitää niin uskottavaa puolustuskykyä, että se riittää ennalta ehkäisemään sotilaallisella voimalla uhkaamisen tai voiman käytön maattamme vastaan.

Historian kovat faktat eivät silti anna perusteita uskoa ikuiseen rauhaan. Toivoa sitä saa, varsinkin jos tekee parhaansa varautuakseen pahimpaan. Elämme nykyisin pisintä kansamme koskaan kokemaa rauhan jaksoa. Olen saanut palvella puolustusvoimissa kutakuinkin puolet itsenäisyytemme ajasta – ja ilman päivääkään sotaa. Vastuun kantavana komentajana olen ollut syvästi kiitollinen jokaisesta rauhan päivästä.

Nykyinen puolustuskykymme takaa valtion johdolle laajan toimintavapauden Euroopan turvallisuuspoliittisissa muutoksissa. Peruslähtökohtamme on turvallinen: Suomea puolustavat suomalaiset, oli Suomi liittoutumaton tai liittoutunut. Liittoutumisenkaan ei ole pois suljettu vaihtoehto, sillä puolustuskykymme mahdollistaa sen ilman suuria rakenteellisia muutoksia. Liittoutumisen vuoksi ei ole esimerkiksi tarvetta muuttaa yleiseen asevelvollisuuteen ja alueelliseen puolustukseen perustuvaa puolustusjärjestelmäämme.

Vahvaan kansalliseen puolustukseen nojaava sotilaallinen liittoutumattomuus yhdessä Euroopan unionin jäsenyyden ja NATO:n rauhankumppanuuden kanssa riittää hyvin varmistamaan Suomen turvallisuusedut Euroopan nykytilanteessa. Toisaalta Suomen ennen kokemattoman suotuisa kansainvälinen asema suo tarvittaessa mahdollisuuden linjan tarkistamiseen. Liittoutumattomuuspolitiikan toimivuutta tuleekin jatkuvasti arvioida turvallisuustilanteen muuttuessa ja sotilaallisen yhteistyön syvetessä. Päätökset muutokseen sopeutumisesta kuuluvat valtakunnan poliittiselle johdolle.

Onneksi lähialueemme sotilaallinen kehitys näyttää yleisesti ottaen myönteiseltä. Epävarmuustekijöitä turvallisuustilanteeseen saattavat aiheuttaa globaalit talouskriisit vielä ennakoimattomat vaikutukset. Baltian maiden talouksien nopeaa nousua on tänä vuonna seurannut lähes vapaa pudotus. Suomen kuten muidenkin EU-maiden kannattaa tukea Baltian maita, jotta niiden talousahdinko ei johtaisi poliittiseen epävakauteen lähialueellamme.

Liittoutumattomuuskaan ei merkitse riippumattomuutta muista maista. Kehityksen suunta on pikemminkin päinvastainen. Suomella on suuri kansainvälisen puolustusmateriaaliyhteistyön tarve. Pohjoismainen puolustusteollisuus seuraa yleismaailmallista kehitystä ja verkottuu voimakkaasti, mikä on sen liiketoiminnassa menestymisen ehto. Kehitys johtaa Pohjoismaat kasvavaan riippuvuuteen toisistaan ja eurooppalaisesta puolustusmateriaaliyhteistyöstä.

Suomessa sen paremmin kuin Ruotsissakaan ei voida enää puhua itsenäisestä puolustuksesta, niin riippuvaisia olemme kansainvälisestä yhteistyöstä. Olen kovin tyytyväinen, että Pohjoismaiden puolustusvoimien käytännön yhteistyö on nopeasti syvenemässä ja että sillä on laaja poliittinen tuki. On kuitenkin muistettava, että yhteistyöllä ei tavoitella puolustusliittoa, vaan kunkin maan omien suorituskykyjen rakentamista ja käyttöä mahdollisimman kustannustehokkaasti.

Myös kansainvälinen kriisinhallinta lisää sitoutumistamme sotilaalliseen yhteistyöhön. EU ja Nato luottavat operaatioissaan yhteisiin johtamisjärjestelmiin ja yksin ja samoihin kansallisiin joukkoihin. Nato luo edellytykset kaikkien monikansallisten joukkojen käytölle määrittämällä yhteistoimintakyvyn vaatimat standardit ja suorituskykyvaatimukset sekä kantamalla päävastuun harjoitustoiminnasta.

Suomi ei voi sanoutua irti tästä kansainvälistä sitoutumista vahvistavasta kehityksestä. Eristäytyminen tai linnoittautuminen omavaraisuuden varaan ei ole enää mahdollista. Yhteistyölle rakentuva eurooppalainen turvallisuusjärjestelmä kaventaa siis vääjäämättä liittoutumattomuuden ja liittoutumisen välistä eroa.

Muuttuva turvallisuusympäristö on otettava huomioon kansallisen puolustuksemme kehittämisessä. Se merkitsee uskottavan suorituskyvyn ylläpitoa ja kehittämistä niin, että olemme itse varmoja ja saamme muutkin vakuuttuneiksi kyvystämme hoitaa puolustuksemme. Mutta se merkitsee myös kykyä sopeutua yhteisen puolustuksen asettamiin vaatimuksiin, mikäli turvallisuuspoliittiset ratkaisumme muuttuvat Euroopan turvallisuusintegraation edetessä ja syvetessä.

Puolustussuunnitelumme terve lähtökohta on, että vastaamme kaikissa tilanteissa itse oman maamme puolustamisesta ja että koko maata valmistaudutaan puolustamaan. Alueellinen puolustusjärjestelmä on oloihimme suunniteltu ja meille sopiva puolustusratkaisu. Yleinen asevelvollisuus on puolustuskykymme perusta ja turvallisuuspoliittisten linjaustemme tuki. Se takaa puolustusvoimiin ammattiarmeijaa laadukkaammat joukot sekä sitouttaa kansalaiset oman maan puolustamiseen. Järjestelmä on erinomaisen kustannustehokas, sillä joukot perustetaan vasta tilanteen niin vaatiessa.

Hyvät kuulijat!

Asevelvollisuudesta on keskusteltu viime aikoina vilkkaasti eduskunnassa, tiedotusvälineissä ja nettipalstoilla. Keskustelua ovat ruokkineet muun muassa huolet nuorten miesten heikentyneestä fyysisestä ja psyykkisestä kunnosta sekä vaatimukset sukupuolten välisestä tasa-arvosta. Asevelvollisuusjärjestelmää on moitittu tehottomaksi, kalliiksi ja jopa tarpeettomaksi. Kriitikoiden mielestä Suomen tulisi seurata eurooppalaista kehitystä ja siirtyä ammattiarmeijaan tai vähintäänkin valikoivaan tai vapaaehtoiseen asepalvelukseen.

Asevelvollisuuden puolestapuhujat viittaavat suuren reservin tarpeeseen, varusmiespalveluksen yhteiskunnalliseen merkitykseen, kansalliseen identiteettiimme tai historiallisiin kokemuksiimme. Varusmiespalveluksensa jo suorittaneet pitävät luonnollisena, että myös nuorempien on kannettava velvollisuutensa ja vastattava vuorollaan valtakunnan turvallisuudesta.

Edellä mainituilla asevelvollisuuden perusteluilla on epäilemättä oikeutuksensa. Puolustustahdolla on keskeinen merkitys. Sen tulee kuitenkin kummuta oman yhteiskunnan kokemisesta puolustamisen arvoiseksi, eikä asevelvollisuudesta sinänsä. Asevelvollisuus eittämättä lujittaa puolustustahtoa, mutta se on periaatteessa vain yksi tapa luoda kansallinen puolustus. Siksi on voitava kysyä, onko se Suomelle myös tehokain ja edullisin puolustusjärjestelmä.

Puolustusvoimain komentajana kannan vastuuta puolustusvoimien suorituskyvystä ja sen kansainvälisestä uskottavuudesta. Vain riittävän uskottava puolustuskyky voi estää sotilaallisella voimalla uhkaamisen tai sen käytön Suomea vastaan. Arvioin sen vuoksi asevelvollisuutta ensisijaisesti suorituskyvyn näkökulmasta, eli tuottaako se riittävän ammattitaitoisia ja motivoituneita sotilaita puolustusvoimiin.

Minulle on päivänselvää, että asevelvollisuus merkitsee nimenomaan laatua eli ammattitaitoa ja osaamista. Aivan liian usein unohdetaan, että puolustusvoimat muodostuu yli 95-prosenttisesti asevelvollisista reserviläisistä. Keskimääräinen suomalainen sotilas on 25 - 27-vuotias reserviläinen, jolla on takanaan intensiivinen varusmiespalvelus sekä yhdestä kahteen kertausharjoitusta. Siviilistä hän tuo joukkoonsa työkokemuksensa sekä ammatillisen tai korkeakoulututkintonsa. Ilman näitä laaja-alaisen koulutuksen ja kokemuksen omaavia reserviläisiä modernit ase- ja johtamisjärjestelmämme olisivat vailla osaavia käyttäjiä. Mitä korkeampaa teknologiaa puolustusvoimat hankkii käyttöönsä, sitä enemmän tarvitaan reserviläisten korkeatasoista erityisosaamista.

Ilman asevelvollisuuden tuottamaa kustannustehokkuutta puolustusmateriaalihankintoihin kyettäisiin suuntaamaan vain murto-osa nykyisistä varoista. Suomi on väkilukuunsa nähden Euroopan viidenneksi suurin puolustusmateriaalin hankkija, vaikka ylläpidettävänä on yksi Euroopan suurimmista armeijoista. Suomella on kansainvälisesti kadehdittu, tasapainoinen puolustusbudjetin rakenne, jossa kolmannes varoista käytetään materiaalihankintoihin, vain kolmannes henkilöstökuluihin ja loppu kolmannes toimintaan. Tämä kaikki on asevelvollisuuden ansiota.

Minua kummastuttaa, että jostain syystä juuri suomalaisten itsensä kuulee aliarvioivan asevelvollisten sotilaidemme osaamisen tasoa. Kansainvälisissä arvioissa joukkomme saavat pelkästään kiittäviä arvioita. Liekö vähättelyn synä suomalaisten heikko itsetunto, kansainvälisten vertailukohtien puute vai vuosien takaiset omakohtaiset negatiiviset kokemukset - sitä voi vain arvella. Minulla ei ole pienintäkään epäilystä suomalaisten asevelvollisten suorituskyvystä. Perustan arvioni pitkään kokemukseen puolustusvoimien palveluksessa sekä kotimaassa että ulkomailla. Arviolleni saan tuon tuostakin kadehtivan vahvistuksen ulkomaisilta kollegoilta.

Hyvät kuulijat!

Asevelvollisuus tuottaa siis laatua, mutta säilyykö se joukkojen ikääntyessä? Entäpä määrä, kuinka paljon asevelvollisia on koulutettava? Hankintabudjettimme menettää jatkuvasti ostoarvoaan materiaalihintojen nopean nousun vuoksi. Edessä on ennen pitkää joko joukkojen määrän tai niiden

varustamisasteen lasku. Eduskunnan hyväksymällä kahden prosentin puolustusmenojen reaalkasvulla toivomme pystyvämme ylläpitämään nykyiset sodan ajan joukot aina ensi vuosikymmenen puoleen väliin asti.

Mikäli sen jälkeen halutaan säilyttää edes tyydyttävän varustautumisen taso, joukkoja on pakko vähentää noin sadalla tuhannella sotilaalla. Ei ole tarkoituksenmukaista pitää joukkoja, joilla ei ole mahdollisuuksia selviytyä nykypäivän taistelukentällä. Pelkillä rynnäkkökivääreillä ei luoda hyökkäyksen ennalta ehkäisykykyä eikä varmisteta valtion johdon toimintavapautta poliittisen ja sotilaallisen painostuksen alla. Suomen pitäminen konfliktien ulkopuolella edellyttää taitavaa ulkopoliitikkaa, mutta tarvittaessa myös uskottavaa sotilaallisen voiman näyttöä.

Puutteellisesti varustetuista ja kouluttamattomista joukoista on luovuttava ennen kuin ne alkavat murentaa puolustusvoimien ulkoista ja sisäistä uskottavuutta. Niistä on luovuttava ajoissa, jotta ei syyllistyä virheinvestointeihin liian kunnianhimoisten tavoitteiden karatessa kauas tulevaisuuteen.

Puolustusvoimien on koulutettava reserviin koko palveluskelpoinen ikäluokka, jotta joukot kyetään pitämään riittävän nuorina ja kenttäkelpoisina. Valitettavasti palveluskelpoisten osuus ikäluokasta on jo alenemassa kohti 70 prosenttia. Olemme siis käytännön pakosta siirtyneet valikoivaan asevelvollisuuteen. Valinta on kuitenkin puolustusvoimien ja perustuu ainoaan objektiiviseen kriteeriin eli fyysisen ja psyykkisen palveluskelpoisuuden arviointiin. Koulutukseen kelpaavien määrän lasku ei estä riittävän reservin muodostamista, mutta paljastaa huolestuttavan kansanterveydellisen ongelman.

Vuonna 2016 palvelukseen kutsuttavan ikäluokan suuruus on noin 29 000 nuorta miestä. Mikäli 70 prosenttia ikäluokasta suorittaa varusmiespalveluksen, koulutuksen saa runsaat 20 000 sotilasta. Vertailun vuoksi totean, että omasta ikäluokastani 1960-luvun puolivälissä varusmiespalveluksen suoritti noin 95 prosenttia eli 43 000 nuorta miestä. Nyt tarvitaan siis 250 000 vahvuisten joukkojen perustamiseen vähintään yhtä monta ikäluokkaa kuin aiemmin puolen miljoonan miehen kenttäarmeijan muodostamiseen.

Uskottavaan puolustukseen ei kuitenkaan päästä pelkillä miesmäärillä. Ilman toimivaa ilmapuolustusta, valtakunnallista tilannekuva, toimintavarmaa johtamisjärjestelmää ja kauaskantoista tulivaikutusta ei suurikaan kenttäarmeija pysty puolustautumaan tehokkaasti. Nykyaikainen sodankäynti ja taistelun kuva asettavat yhä suuremmat vaatimukset henkilöstön tekniselle osaamiselle sekä fyysiselle suorituskyvyille. Reservin ikärakenne on jo senkin vuoksi pidettävä riittävän nuorena.

Puolustusvalmiuden optimoimiseksi reserviläiskoulutus on painopisteytettävä varusmiespalveluksen jälkeiseen kymmeneen vuoteen. Vasta kertausharjoitukset takaavat todellisen puolustusvalmiuden. Kertausharjoituksiin kutsutaan noin 25 000 asevelvollista vuodessa. Suhteessa perustettaviin joukkoihin määrä on enemmän kuin koskaan sotien jälkeen ja mahdollistaa reserviläisyksiköiden suunnitelmallisen kertausharjoituskierron ja nousujohtaisen koulutuksen.

Reserviläisten monialaosaaminen eli heidän siviiliammattitaitonsa ja sotilaskoulutuksen yhdistäminen sekä iän myötä karttunut elämäkokemus ovat asevelvollisuusjärjestelmän pistämättömiä etuja. Ilman asevelvollisuutta nämä tiedot ja taidot eivät olisi puolustusvoimien käytettävissä nykylaajuudessa. Meillä on silti vielä paljon tekemistä, jotta reserviläisten siviiliosaaminen saataisiin entistä tehokkaammin palvelemaan puolustusvoimien tarpeita. Uskon molemmiin puolin avoimen tiedonvaihdon ja nykyaikaisten tietojärjestelmien tarjoavan siihen oivat mahdollisuudet.

Suomen puolustusjärjestelmän kustannustehokkuuden perusta on niiden nuorten miesten ja naisten asepalvelus, jotka kykenevät ja haluavat kantaa velvollisuutensa Suomen turvallisuuden puolesta. Se 70 prosenttia ikäluokasta, joka kunnialla suorittaa varusmiespalveluksensa, on aivan erinomaista joukkoa. Tätä ei saa unohtaa, kun ihmetellään palveluksen keskeyttäneiden määrää. Se, että asevelvolliset ovat valmiit palvelemaan maataan pienin korvauksin ja suurin henkilökohtaisin uhrauksin, ansaitsee valtiovallan ja kansalaisten varauksettoman tunnustuksen. Asevelvollisten sosiaalis-taloudellisen aseman parantamiseen tuleekin osoittaa riittävät voimavarat. Sen on yhteiskunta heille velkaa.

Varusmiespalveluksen suorittaminen toki myös antaa paljon. Kotiutuskyselyissä arviot koulutuksen laadusta ovat myönteisempiä kuin koskaan ennen. Palveluksen lisäarvosta löytyisi esimerkkejä vaikka kuinka paljon, mutta sellaisesta käy hyvin tänä vuonna aloitettu kuljettajakoulutus.

Puolustusvoimat antaa uusien EU-säännösten mukaisen kuljettajakoulutuksen ja ammattipätevyyden lähes neljälle tuhannelle varusmiehelle.

Hyvät kuulijat!

Suomen puolustuksesta huolehtiminen ei koskaan saa olla, eikä se voikaan olla vain viranomaistoimintaa. Perustuslaki määrää, että jokainen Suomen kansalainen on velvollinen osallistumaan isänmaan puolustamiseen tai avustamaan sitä sen mukaan kuin laissa säädetään.

Ilman asevelvollisuuden tuomaa kustannustehokkuutta puolustusvoimat ei kykenisi riittävästi investoimaan uuteen puolustusmateriaaliin. Ilman korkeasti koulutettuja reserviläisiämme emme pystyisi hyödyntämään teknisesti vaativia, nykyaikaisia ase- ja johtamisjärjestelmiämme. Ilman osaavia ja motivoituneita reserviläisiämme emme selviäisi kansainvälisistä velvoitteistamme ja niin edelleen. Lyhyesti sanottuna puolustusjärjestelmämme vaatii yleisen asevelvollisuuden. Miksi luopuisimme tehokkaasta ja edullisesta suomalaiskansallisesta puolustusratkaisusta vedoten vain siihen, että asevelvollisuudesta on luovuttu useissa muissa Euroopan maissa.

Mannerheim-luento onkin sopiva lopettaa kokeneen ylipäällikön arvioon suomalaisista asevelvollisista. Sen hän kirjoitti päiväkäskyynsä talvisodan päättyessä: *”Sotilaat, olen taistellut monilla tantereilla, mutta en ole vielä nähnyt teidän vertaisianne sotureita.”*

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

